

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS  
DE BELGIQUE

20 mai 2005

**PROPOSITION DE LOI**

**modifiant le Titre préliminaire du Code de  
procédure pénale en vue de porter à trente  
ans le délai de prescription pour certains faits  
graves commis sur des mineurs**

(déposée par Mmes Annelies Storms  
et Hilde Claes)

SOMMAIRE

|                             |    |
|-----------------------------|----|
| 1. Résumé .....             | 3  |
| 2. Développements .....     | 4  |
| 3. Proposition de loi ..... | 15 |
| 4. Annexe .....             | 16 |

BELGISCHE KAMER VAN  
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

20 mei 2005

**WETSVOORSTEL**

**tot wijziging van de Voorafgaande Titel van  
het Wetboek van Strafvordering om voor  
sommige op minderjarigen gepleegde ernstige  
feiten de verjaringstermijn vast te stellen  
op dertig jaar**

(ingediend door de dames Annelies Storms  
en Hilde Claes)

INHOUD

|                       |    |
|-----------------------|----|
| 1. Samenvatting ..... | 3  |
| 2. Toelichting .....  | 4  |
| 3. Wetsvoorstel ..... | 15 |
| 4. Bijlage .....      | 16 |

|                      |                                                                                                                              |
|----------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>cdH</i>           | : Centre démocrate Humaniste                                                                                                 |
| <i>CD&amp;V</i>      | : Christen-Democratisch en Vlaams                                                                                            |
| <i>ECOLO</i>         | : Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales                                                            |
| <i>FN</i>            | : Front National                                                                                                             |
| <i>MR</i>            | : Mouvement Réformateur                                                                                                      |
| <i>N-VA</i>          | : Nieuw - Vlaamse Alliantie                                                                                                  |
| <i>PS</i>            | : Parti socialiste                                                                                                           |
| <i>sp.a - spirit</i> | : Socialistische Partij Anders - Sociaal progressief internationaal, regionalistisch integraal democratisch toekomstgericht. |
| <i>Vlaams Belang</i> | : Vlaams Belang                                                                                                              |
| <i>VLD</i>           | : Vlaamse Liberalen en Democraten                                                                                            |

*Abréviations dans la numérotation des publications :*

|                          |                                                                                                                                                                                                                 |
|--------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>DOC 51 0000/000 :</i> | <i>Document parlementaire de la 51e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif</i>                                                                                                                    |
| <i>QRVA :</i>            | <i>Questions et Réponses écrites</i>                                                                                                                                                                            |
| <i>CRIV :</i>            | <i>Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)</i>                                                                                                                                           |
| <i>CRABV :</i>           | <i>Compte Rendu Analytique (couverture bleue)</i>                                                                                                                                                               |
| <i>CRIV :</i>            | <i>Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)</i> |
| <i>PLEN :</i>            | <i>Séance plénière</i>                                                                                                                                                                                          |
| <i>COM :</i>             | <i>Réunion de commission</i>                                                                                                                                                                                    |
| <i>MOT :</i>             | <i>Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)</i>                                                                                                                                          |

*Afkortingen bij de nummering van de publicaties :*

|                          |                                                                                                                                                                                             |
|--------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>DOC 51 0000/000 :</i> | <i>Parlementair document van de 51e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer</i>                                                                                                         |
| <i>QRVA :</i>            | <i>Schriftelijke Vragen en Antwoorden</i>                                                                                                                                                   |
| <i>CRIV :</i>            | <i>Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)</i>                                                                                                                            |
| <i>CRABV :</i>           | <i>Beknopt Verslag (blauwe kaft)</i>                                                                                                                                                        |
| <i>CRIV :</i>            | <i>Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)</i> |
| <i>PLEN :</i>            | <i>Plenum</i>                                                                                                                                                                               |
| <i>COM :</i>             | <i>Commissievergadering</i>                                                                                                                                                                 |
| <i>MOT :</i>             | <i>Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)</i>                                                                                                                          |

*Publications officielles éditées par la Chambre des représentants*

*Commandes :*  
*Place de la Nation 2*  
*1008 Bruxelles*  
*Tél. : 02/ 549 81 60*  
*Fax : 02/549 82 74*  
*www.laChambre.be*

*Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers*

*Bestellingen :*  
*Natieplein 2*  
*1008 Brussel*  
*Tel. : 02/ 549 81 60*  
*Fax : 02/549 82 74*  
*www.deKamer.be*  
*e-mail : publicaties@deKamer.be*

**RÉSUMÉ**

*La personne qui a été victime d'abus sexuels dans son enfance ou sa jeunesse dispose en principe encore d'un délai de dix ans après sa majorité pour porter plainte contre l'auteur des faits. Si on a prévu un délai de prescription aussi long, c'est pour protéger la victime, dont on estime qu'avant l'âge de dix-huit ans, la personnalité n'est pas suffisamment affirmée pour oser porter plainte. Les auteurs de la présente proposition de loi estiment toutefois qu'un délai de prescription de dix ans est insuffisant; elles proposent de porter ce délai à trente ans.*

**SAMENVATTING**

*Wie in zijn jeugd misbruikt is, heeft in principe na zijn meerderjarigheid nog 10 jaar tijd om klacht in te dienen tegen de dader. Dat de verjaringstermijn pas dan afloopt, is bedoeld ter bescherming van het slachtoffer, dat voor de leeftijd van 18 jaar geacht wordt niet sterk genoeg in zijn of haar schoenen te staan. Volgens de indieners van dit wetsvoorstel volstaat een verjaringstermijn van 10 jaar echter niet; zij stellen voor de termijn te verlengen tot 30 jaar.*

## DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

### 1. Les abus sexuels à l'égard de mineurs: la froide réalité des chiffres

Une société ne peut tolérer que des enfants ou des jeunes soient victimes d'abus sexuels. Chaque enfant abusé sexuellement, c'est un univers qui s'effondre. L'enfant abusé, et plus tard l'adulte, n'oublie jamais les faits, et il en porte à jamais les stigmates. La prescription signifie que la société oublie les faits, qu'elle ne les considère plus comme importants. En allongeant le délai de prescription, nous entendons lancer un signal fort et dire, d'une part, à la victime que la société mesure toute la gravité de ces abus et leur effet dévastateur, et, d'autre part, à l'abuseur que les faits qu'il a commis sont inacceptables.

Il est très difficile de produire des statistiques correctes en matière d'abus sexuel à l'égard de mineurs d'âge. Il n'y a pas de centralisation des données et les statistiques existantes sont basées sur les dénonciations et les dossiers introduits auprès des organisations connues, de la police et du parquet. Lors de l'analyse de ces chiffres, il convient de tenir compte de ce que la majorité des victimes ne font pas état de l'abus dont elles ont été victimes. Les dénonciations transmises aux centres de confiance pour enfants maltraités sont un indicateur important. Les six centres de confiance pour enfants maltraités situés en Flandre ont enregistré, en 2004<sup>1</sup>, 6 093 dénonciations de maltraitance d'enfants au total, soit une augmentation de 8,5% par rapport à l'année précédente. 25% des dénonciations concernent des abus sexuels, plus spécifiquement 16% d'abus sexuels intra-familiaux (incestes) et 9% d'extra-familiaux. Ces centres de confiance ne traitent en principe que les cas de violences intra-familiaux. Les cas d'exploitation sexuelle organisée, à visées commerciales ou non, sont davantage dénoncés auprès de *Child Focus*<sup>2</sup>. À partir des 189 319 appels reçus par cette organisation en 2002, 2 629 dossiers ont été constitués et traités. 7,7% de ces dossiers concernaient l'exploitation sexuelle organisée. Tant les centres de confiance que *Child Focus* soulignent que les plaintes augmentent chaque année et que cette tendance va se poursuivre dans les années à venir. La police et le parquet enregistrent également des déclarations d'abus sexuels. Il est très difficile

<sup>1</sup> «Meld kindermishandeling, ook al ben je niet zeker», *De Morgen*, 21 janvier 2005.

<sup>2</sup> Rapport annuel 2002, *Child Focus*, [www.childfocus.be](http://www.childfocus.be).

## TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

### 1. Seksueel misbruik van minderjarigen: de koele cijfers

Een maatschappij kan niet dulden dat kinderen of jongeren seksueel misbruikt worden. Elk kind dat misbruikt wordt, is een wereld die instort. Het misbruikte kind vergeet de feiten nooit, ook niet later als volwassene en draagt de negatieve gevolgen levenslang met zich mee. Verjaring betekent dat de maatschappij de feiten vergeet, niet meer relevant vindt. Door de huidige verjaringstermijn te verlengen willen we een belangrijk signaal geven. Enerzijds aan het slachtoffer dat men de omvang en het verwoestende effect van dit misbruik voldoende ernstig neemt, anderzijds aan de dader dat de feiten die hij pleegde onaanvaardbaar zijn.

Het is heel moeilijk om correcte cijfergegevens weer te geven in verband met seksueel misbruik bij minderjarigen. Er is geen centraal verzamelpunt en de bestaande cijfers zijn gebaseerd op de meldingen en de dossiers bij de gekende organisaties, politie en parket. Bij de analyse van deze cijfers moet men er rekening mee houden dat het merendeel van de slachtoffers niet naar buiten komt met het overkomen misbruik. Een belangrijke indicator zijn de meldingen bij de vertrouwenscentra kindermishandeling. Bij de zes Vlaamse vertrouwenscentra liepen in 2004<sup>1</sup> in totaal 6.093 meldingen van kindermishandeling binnen, 8,5% meer dan het jaar ervoor. 25% van de meldingen betreffen seksueel misbruik, meer specifiek 16% intra-familiaal seksueel misbruik (incest) en 9% extrafamiliaal. Deze vertrouwenscentra behandelen in principe enkel intra-familiaal geweld. Gevallen van georganiseerde seksuele uitbuiting, al dan niet met commerciële doeleinden, zullen eerder gemeld worden bij *Child Focus*<sup>2</sup>. Van de 189.319 oproepen die deze organisatie in 2002 ontving werden 2.629 dossiers aangelegd en behandeld. 7,7% van deze dossiers betroffen georganiseerde, seksuele uitbuiting. Zowel de vertrouwenscentra als *Child Focus* benadrukken dat de meldingen elk jaar stijgen en dat deze stijging zich in de toekomst zal voortzetten. Ook bij de politie en het parket worden aangiften gedaan van seksueel misbruik. Het is zeer moeilijk om een duidelijk zicht te krijgen op deze aangiften en het verdere verloop ervan. Na bevraging van de minister blijken de

<sup>1</sup> «Meld kindermishandeling, ook al ben je niet zeker», *De Morgen*, 21 januari 2005.

<sup>2</sup> Jaarverslag 2002, *Child Focus*, [www.childfocus.be](http://www.childfocus.be).

de se faire une idée claire sur ces déclarations et sur la suite qui y est donnée. Après avoir questionné la ministre à ce sujet, force nous est de constater que les chiffres disponibles sont incomplets et non concordants.<sup>3</sup> Il est donc très difficile d'avoir une vue d'ensemble.

Ces statistiques n'englobent pas tous les cas de maltraitance d'enfants. En dehors de ces organisations, d'autres services sont également informés de ce type de faits. L'addition de toutes les statistiques disponibles ne nous donnerait pas non plus une vue d'ensemble correcte. Nous ne pouvons également perdre de vue que de nombreux cas de maltraitance d'enfants ne s(er)ont jamais dénoncés. Aucune étude n'a encore été réalisée sur le nombre d'enfants qui sont maltraités d'une manière ou d'une autre en Belgique. Il faut se tourner vers des estimations réalisées dans des pays comparables. Aux Pays-Bas, on estime que les abus sexuels portent sur 0,3 enfant sur 1000 par an. Il ressort d'une enquête sur les victimes de violences chez les hommes et les femmes qu'environ 30% des femmes et 14,7% des hommes ont été abusés sexuellement alors qu'ils étaient mineurs.<sup>4</sup>

Il ressort d'une enquête nationale néerlandaise que près de quinze pour cent des femmes ont subi, avant l'âge de seize ans, une expérience sexuelle négative avec un membre de leur famille. Un peu plus de la moitié de ces victimes ont subi des abus sérieux: (tentatives de) viols répétés, autres actes sexuels graves sous contrainte ou actes commis par plusieurs auteurs. Dans un tiers des cas, il s'agissait d'un événement isolé, dans un autre tiers, d'actes qui se sont déroulés plus de cinq fois, et dans le dernier tiers, d'occurrences répétées pendant une longue période. Les auteurs étaient surtout des pères, des frères aînés et des oncles. Un pour cent des (co)auteurs étaient du sexe féminin. En outre, 24 pour cent des femmes ont été confrontées dans leur jeunesse à (généralement) un (seul) abus sexuel commis par une personne qui n'appartenait pas au cercle familial: un garçon plus âgé, un instituteur, un voisin, le père d'une amie, un ami adulte de la famille ou un homme inconnu. Dans près de la moitié de ces cas, l'auteur a commis une tentative de viol ou a forcé sa victime à la masturbation<sup>5</sup>.

cijfers onvolledig en niet op elkaar afgestemd<sup>3</sup>. Het is dus zeer moeilijk een algemeen beeld te krijgen.

Met deze cijfers worden niet alle gevallen van kindermishandeling weergegeven. Ook andere diensten buiten deze organisaties ontvangen meldingen. Het samentellen van alle beschikbare cijfers zou ons ook geen correct beeld opleveren. We mogen ook niet vergeten dat veel gevallen van kindermishandeling nooit gemeld (zullen) worden. Hoeveel kinderen op de een of andere manier mishandeld worden in België is nog nooit onderzocht. Het is behelpen met ramingen uit vergelijkbare landen. In Nederland schat men het voorkomen van seksueel misbruik op 0.3 per 1000 kinderen per jaar. Uit een Belgisch slachtofferonderzoek naar geweld bij mannen en vrouwen blijkt dat ongeveer 30% van de vrouwen en 14,7% van de mannen een ervaring heeft met seksueel misbruik als minderjarige<sup>4</sup>.

Uit landelijk Nederlands onderzoek blijkt dat ruim vijftien procent van de vrouwen voor het zestiende levensjaar een negatieve seksuele ervaring heeft meegemaakt met een familielid. Iets meer dan de helft van deze slachtoffers is ernstig misbruikt: er waren herhaalde (pogingen tot) verkrachting, er werden andere ingrijpende seksuele handelingen afgedwongen óf er was sprake van verschillende daders. In eenderde van de gevallen betrof het een eenmalige gebeurtenis, bij eenderde deel ging het om meer dan vijf keer en bij het resterende deel om veel voorkomende gebeurtenissen over een lange periode. De daders waren voornamelijk vaders, oudere broers en ooms. Eén procent van de (mede)plegers was van het vrouwelijke geslacht. Daarnaast is 24 procent van de vrouwen in hun jeugd geconfronteerd met (meestal eenmalig) seksueel misbruik door iemand die niet tot de familiekring behoorde: een oudere jongen, een onderwijzer, een buurman, de vader van een vriendinnetje, een volwassen vriend van het gezin of een onbekende man. In bijna de helft van deze gevallen deed de dader een poging tot verkrachting of dwong het slachtoffer tot masturbatie<sup>5</sup>.

<sup>3</sup> Question écrite de Mme Annelies Storms du 11 janvier 2005 à la vice-première ministre et ministre de la Justice: 'Loi du 13 avril 1995 relative aux abus sexuels à l'égard des mineurs d'âge. — Augmentation de la charge de travail des parquets.', 51 067 28-02-2005.

<sup>4</sup> R. Bruynooghe, S. Noelanders, S. Opdebeeck, 'Geweld ondervinden, gebruiken en voorkomen', Limburgs Universitair Centrum, 1998.

<sup>5</sup> J. FRENKEN, «Seksueel misbruik van kinderen, Aard, omvang, signalen, aanpak», Version révisée de 2003, Utrecht, Ministère de la Justice («Directie Preventie, Jeugd en Sanctiebeleid»)

<sup>3</sup> Annelies Storms, schriftelijke vraag aan vice-eerste minister en minister van justitie, 11 januari 2005, «Wet van 13 april 1995 betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen. - Stijging werklast van de parketten», 51 067 28-02-2005

<sup>4</sup> R. Bruynooghe, S. Noelanders, S. Opdebeeck, «Geweld ondervinden, gebruiken en voorkomen», Limburgs Universitair Centrum, 1998

<sup>5</sup> J. FRENKEN, «Seksueel misbruik van kinderen, Aard, omvang, signalen, aanpak», Herziene versie 2003, Utrecht, Ministerie van Justitie (Directie Preventie, Jeugd en Sanctiebeleid)

## 2. La réglementation actuelle en matière de délai de prescription

Notre Code pénal sanctionne de peines criminelles les principales formes d'abus sexuels commis sur des mineurs d'âges, le délai de prescription de l'action publique étant de dix ans. L'article 21*bis* du Titre préliminaire du Code de procédure pénale prévoit exceptionnellement qu'en cas de correctionnalisation de ces crimes, le délai de prescription reste celui qui est prévu pour un crime. En raison de la spécificité de ces crimes, le délai commence à courir le jour où la victime a atteint l'âge de dix-huit ans. Concrètement, une victime ayant subi un abus sexuel pendant sa jeunesse ou son enfance a la possibilité de déposer plainte jusqu'à ses 28 ans.

La réglementation en matière de prescription pour les abus sexuels a été reformulée plusieurs fois au cours de ces dernières années, ce qui l'a rendue assez complexe. Avant 1994, le délai de prescription était de trois ans pour les affaires correctionnelles comme les délits de mœurs, parmi lesquels étaient classés les abus sexuels commis sur des mineurs d'âge. Ce délai pouvait être porté à six ans si des actes d'instruction étaient accomplis. Après 1994<sup>6</sup>, le délai de prescription pour les faits de mœurs était de cinq ans (10 ans après les actes d'instruction). Suite au nombre croissant de plaintes pour inceste, la loi du 13 avril relative aux abus sexuels à l'égard des mineurs d'âge a prévu une réglementation spécifique en matière d'abus sexuels commis sur des mineurs d'âge. Le délai de prescription a été gelé jusqu'au moment où la victime a atteint l'âge de dix-huit ans. Ensuite, la victime a cinq ans pour intenter une action en justice. Le raisonnement, tel qu'il figure dans le rapport<sup>7</sup>, est que ce n'est qu'à l'âge de la majorité ou ultérieurement qu'une victime est moins sous l'influence de l'auteur et est suffisamment forte pour porter plainte contre lui. Les enquêtes de moralité prennent aussi beaucoup de temps. Plusieurs victimes doivent être interrogées et examinées par des psychiatres.

Aujourd'hui, la grande majorité de ces crimes d'abus sexuel commis sur des mineurs sont correctionnalisés. Conformément à la loi du 28 novembre 2000 relative à la protection pénale des mineurs, l'application de circonstances atténuantes n'influe pas sur le délai de prescription initial. L'article 21*bis* du titre préliminaire du Code de procédure pénale dispose désormais qu'en cas de correctionnalisation de crimes visés aux articles 372 à 377, 379, 380 et 409 du Code pénal, le délai de pres-

## 2. De huidige regeling van de verjaringstermijn

Ons Strafwetboek straft de belangrijkste vormen van seksueel misbruik van minderjarigen met criminele straffen, waarbij de verjaringstermijn van de strafvordering tien jaar bedraagt. Art. 21*bis* van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering stelt uitzonderlijk dat bij correctionalisering deze misdrijven de verjaringstermijn van misdaden behouden. De aanvang van de termijn is vastgesteld, net om de specificiteit van deze misdaden, op de dag waarop het slachtoffer de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt. Concreet heeft het slachtoffer van een seksueel misdrijf tijdens de jeugd –of kindertijd, tot het 28<sup>ste</sup> levensjaar de kans klacht neer te leggen.

De regeling van verjaring bij seksueel misbruik is de jongste jaren enkele keren aangescherpt en is daardoor behoorlijk ingewikkeld geworden. Voor 1994 gold er een verjaringstermijn van drie jaar voor correctionele zaken zoals zedenmisdrijven waaronder seksueel misbruik van minderjarigen werd geklasseerd. Die termijn kon tot zes jaar uitbreiden als er onderzoeksdaden werden verricht. Na 1994<sup>6</sup> bedroeg de verjaringstermijn voor zedenfeiten vijf jaar (10 jaar na onderzoeksdaden). Door de wet van 13 april 1995 betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen kwam er, door het groeiend aantal klachten over incest, een specifieke regeling voor seksueel misbruik van minderjarigen. De verjaringstermijn werd bevroren tot het slachtoffer achttien werd. Nadien heeft een slachtoffer vijf jaar de tijd om naar het gerecht te stappen. De redenering zoals wordt teruggevonden in het verslag<sup>7</sup>, luidt dat pas met de meerderjarigheid of erna een slachtoffer minder onder invloed van de dader staat en voldoende sterk is om de misbruiker aan te klagen. Ook nemen zedenonderzoeken veel tijd in beslag. Diverse slachtoffers moeten worden ondervraagd en door psychiaters onderzocht.

De overgrote meerderheid van deze misdaden betreffende seksueel misbruik op minderjarigen wordt vandaag gecorrectionaliseerd. De wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen maakte dat de toepassing van de verzachtende omstandigheden geen effect heeft op de oorspronkelijke verjaringstermijn. Artikel 21*bis* V.T.SV. bepaalt voortaan dat, zelfs in geval van correctionalisering van de misdaden bedoeld in artikelen 372 tot

<sup>6</sup> Art. 25 de la Loi du 24 décembre 1993 (Loi-programme)

<sup>7</sup> Rapport fait par Mme Merckx-Van Goey, 10 avril 1995, DOC 1785/3 – 94/95

<sup>6</sup> Art. 25 van de Wet van 24 december 1993 (Programmawet)

<sup>7</sup> Verslag uitgebracht door mevr. Merckx-Van Goey, 10 april 1995, DOC 1785/3 – 94/95



cription de l'action publique reste celui qui est prévu pour un crime, à savoir dix ans. Dans le rapport afférent à la discussion du projet de loi relatif à la protection pénale des mineurs en commission de la Justice<sup>8</sup>, plusieurs arguments sont avancés pour justifier cette modification. Tout d'abord, la victime pas plus que l'opinion publique ne peuvent accepter que l'auteur de tels crimes bénéficie de l'impunité du fait que le délai de prescription est atteint. Il a également été insisté sur le fait que la dépendance des victimes par rapport au milieu dans lequel elles ont passé leur jeunesse, paralyse leur capacité de dénoncer les faits.

Dans ce même rapport, il a également été proposé de porter le délai de prescription à trente ans. Cette proposition a alors été rejetée pour diverses raisons. L'attention a d'abord été attirée sur la plus grande ouverture d'esprit et l'intérêt croissant porté à l'assistance en cas d'abus sexuels, qui permet aux victimes de se défaire du sentiment de honte que leur inspire leur situation et de dénoncer plus rapidement l'abus subi. Ensuite, l'attention a été attirée sur les difficultés pratiques croissantes qui rendent le constat et la preuve de ces délits malaisés, le risque de ne plus pouvoir condamner étant donc bien réel et l'absence de condamnation pouvant avoir des conséquences néfastes supplémentaires pour la victime. On s'est également interrogé sur les raisons objectives pouvant justifier un traitement plus strict des seuls délits sexuels. Nous expliquerons plus loin que les arguments avancés par les opposants à cette prolongation ne sont plus pertinents.

La loi du 20 novembre 2000 de même que la modification insérée par la loi du 13 avril 1995 relative aux abus sexuels à l'égard des mineurs, en vertu de laquelle la prescription commence à courir le jour où la victime atteint l'âge de dix-huit ans, constituent une avancée considérable. Le délai tel que nous le connaissons actuellement, introduit par suite de ces modifications, n'est cependant pas suffisamment long pour répondre aux conséquences de la problématique spécifique des abus sexuels commis à l'égard des mineurs. Les auteurs de la présente proposition de loi souhaitent porter à 30 ans le délai de prescription non seulement en cas d'infractions graves à caractère sexuel commises sur la personne d'enfants mineurs (dans les cas visés aux articles 372 à 377, 379, 380 du Code pénal), mais également lorsque la mutilation des organes génitaux visées à l'article 409 du Code pénal est commise sur la personne d'une mineure.

<sup>8</sup> Rapport fait par M. Landuyt, 12 mars 1999, DOC 1907/7 – 98/99.

377, 379, 380 et 409 van het Strafwetboek, de verjaringstermijn van de strafvordering blijft waarin is voorzien bij een misdaad, 10 jaar dus. In het verslag van de bespreking van het wetsontwerp betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen in de Commissie voor Justitie<sup>8</sup> wordt deze wijziging beargumenteerd op basis van verschillende redenen. Allereerst is het voor het slachtoffer maar ook voor de publieke opinie onaanvaardbaar dat de dader van zulke misdrijven aan bestraffing ontsnapt door het bereiken van de verjaringstermijn. Daarbij werd ook benadrukt dat de afhankelijkheid van slachtoffers ten aanzien van de omgeving uit hun jeugdjaren verlamdend werkt op hun bereidheid om de feiten aan te geven.

In ditzelfde verslag kwam ook het voorstel ter sprake de verjaringstermijn te verlengen tot 30 jaar. Dit voorstel werd toen afgewezen om verschillende redenen. Allereerst werd gewezen op de toegenomen openheid en hulpverlening ten opzichte van seksueel misbruik. Hierdoor kunnen de slachtoffers de als een schande aanvoelende toestand van zich afzetten en het misbruik sneller aangeven. Ten tweede werd gewezen op de toenemende praktische moeilijkheden om dergelijke misdrijven te kunnen vaststellen en bewijzen waardoor het risico niet ondenkbeeldig is dat het niet meer tot een veroordeling kan komen wat voor het slachtoffer bijkomende nefaste gevolgen kan hebben. Ook wordt de vraag gesteld naar objectieve redenen die een strengere behandeling van uitsluitend seksuele misdrijven kunnen verantwoorden. Verder zullen we verduidelijken dat de argumenten aangehaald door de tegenstanders van deze verlenging niet meer opgaan.

De wet van 28 november 2000 samen met de wijziging ingevoerd bij de wet van 13 april 1995 betreffende het seksueel misbruik van minderjarigen die de verjaring doet ingaan vanaf de dag waarop het slachtoffer de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt, is een aanzienlijke vooruitgang. Maar de door die wijzigingen ingevoerde termijn zoals we die nu kennen, is niet lang genoeg om een antwoord te bieden aan de consequenties van de specifieke problematiek van seksueel misbruik van minderjarigen. De indieners van dit wetsvoorstel wensen dan ook de verjaringstermijn op dertig jaar te brengen, niet alleen voor zware misdrijven van seksuele aard gepleegd op de persoon van minderjarigen (in de gevallen bedoeld bij de artikelen 372 tot 377, 379 en 380 SW.) maar ook indien verminking van de geslachtsorganen als bedoeld bij art. 409 SW. wordt begaan op de persoon van een minderjarige.

<sup>8</sup> Verslag uitgebracht door de heer Landuyt, 12 maart 1999, DOC 1907/7 – 98/99

### 3. Prolongation du délai de prescription: 30 ans à partir de la majorité de la victime

La présente proposition de loi vise à prévoir un délai de prescription de trente ans pour les faits commis sur des mineurs, tels que visés à l'alinéa 1<sup>er</sup> de l'art. 21bis du Titre préliminaire du Code pénal.

Plusieurs arguments plaident dans ce sens.

Tout d'abord, il y a la nature de la problématique et des personnes qui sont confrontées à des abus sexuels. Pour ces victimes, aller en justice et déposer plainte n'est pas une démarche évidente. L'abus sexuel laisse des marques très profondes chez l'enfant et provoque des traumatismes de longue durée. Différents éléments, propres à la nature du délit, amènent les victimes à opter d'abord pour le silence, craignant pour leur sécurité et celle des autres. L'abus sexuel s'accompagne d'un abus de pouvoir exercé par un «plus fort» sur un plus faible. L'isolement, l'injonction de silence et la mise en œuvre de stratégies de survie donnent inmanquablement lieu à un grave ébranlement des sentiments les plus profonds de l'individu. Les conséquences de cette violence se manifestent sur divers plans, durant l'enfance mais aussi, et surtout, à l'âge adulte. Outre les dommages physiques, il faut bien entendu épingler également les graves conséquences psychiques et psychiatriques, comme l'incapacité relationnelle, l'anorexie, des troubles schizo-affectifs, le borderline, l'automutilation, des (tentatives) de suicide, etc.<sup>9</sup>

Par ailleurs, l'abus de mineur est souvent commis par un adulte «significatif». Chez la plupart des enfants qui sont abusés, l'auteur n'est pas un inconnu, voire est généralement un membre de la famille. Dans 54% des cas, il s'avère que l'auteur est un parent proche<sup>10</sup>. Les menaces et la pression exercées par l'entourage familial, et le fait que les jeunes restent financièrement dépendants de leurs parents, ont pour effet que les victimes de violences sexuelles osent rarement porter plainte. C'est ce constat qui a conduit à revoir le délai de prescription, spécifiquement pour ces crimes, en 1995 et 2000. En gelant le délai de prescription jusqu'à ce que la victime atteigne l'âge de 18 ans et en fixant le délai à 10 ans, on a reconnu les difficultés qu'éprouvaient ces personnes à agir contre leur entourage proche dont elles sont dépendantes, tant psychologique-

<sup>9</sup> «Seksueel misbruik van kinderen binnen het gezin», M. Vandenbossche, Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen, 1999; Jan Vanhaelen, Sarah vzw, *Beweging voor een Betere Wereld*, «ossier verlenging verjaringstermijnen»

<sup>10</sup> D'après les appels reçus aux centres d'aide en cas d'abus sexuel, Rapport annuel 2002, «Kindermishandeling in Vlaanderen, cliëntenregistratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling», Kind en Gezin

### 3. Verlenging van de verjaringstermijn tot 30 jaar na de meerderjarigheid

Dit wetsvoorstel heeft tot doel te voorzien in een verjaringstermijn van dertig jaar voor de feiten die op minderjarigen worden gepleegd zoals bedoeld in het eerste lid van art. 21bis V.T.SV.

Hiervoor pleiten verschillende argumenten.

In eerste instantie is er de aard van de problematiek en de personen die bij seksueel misbruik betrokken zijn. Het is voor slachtoffers van seksueel misbruik niet evident om naar het gerecht te stappen en klacht in te dienen. Het seksueel misbruik laat zeer diepe sporen na bij het kind en zorgt voor langdurige trauma's. Verschillende elementen, eigen aan de aard van het misdrijf, zorgen ervoor dat slachtoffers in de eerste plaats zwijgen voor hun veiligheid en de veiligheid van anderen. Seksueel misbruik gaat gepaard met machtsmisbruik van een «sterkere» persoon tegenover een zwakkere persoon. Door de isolatie, het zwijggebod, het inschakelen van overlevingsstrategieën is er steeds sprake van grove aantasting van de diepste gevoelens in het wezen van de mens. De gevolgen van dit geweld manifesteren zich, in de kindertijd maar vooral ook in het volwassen leven, op verschillende domeinen. Naast de fysische schade, zijn er natuurlijk de zware psychische en psychiatrische gevolgen, zoals relatie-onbekwaamheid over anorexia tot schizo-affectieve stoornissen, borderline, zelfverminking, zelfmoord(neigingen), enz.<sup>9</sup>

Bij misbruik van minderjarigen gaat het bovendien vaak om misbruik door een 'betekenisvolle' volwassene. Bij het merendeel van de kinderen die misbruikt worden is de dader nog altijd een bekende, veelal zelfs een familielid. In 54% van de gevallen blijkt dat een dicht familielid de dader is<sup>10</sup>. Bedreigingen en druk vanuit de familieomgeving en het feit dat jongeren financieel afhankelijk blijven van hun ouders leiden ertoe dat slachtoffers van seksueel geweld niet snel klacht durven neer leggen. Het was ook deze vaststelling die ertoe aanzette de verjaringstermijn, specifiek voor deze misdrijven, in 1995 en 2000 te herbekijken. Door de verjaringstermijn te bevriezen tot het slachtoffer de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt en de termijn vast te stellen op 10 jaar, erkende men de moeilijkheden voor deze mensen te ageren tegen hun naaste omgeving waar-

<sup>9</sup> «Seksueel misbruik van kinderen binnen het gezin», M. Vandenbossche, Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen, 1999; Jan Vanhaelen, Sarah vzw, *Beweging voor een Betere Wereld*, «Dossier verlenging verjaringstermijnen»

<sup>10</sup> Van de aanmeldingen bij de vertrouwenscentra van het seksueel misbruik, Jaarverslag 2002, «Kindermishandeling in Vlaanderen, cliëntenregistratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling», Kind en Gezin



ment que financièrement. Mais de nouvelles évolutions sociétales indiquent que la majorité ne marque plus du tout le point de départ d'une vie indépendante.

Il ressort d'une étude européenne récente<sup>11</sup> concernant l'évolution des modèles sociaux des jeunes que l'âge auquel les jeunes quittent le nid est lié à leur culture et que, dans ce domaine, les différences sont nombreuses au sein de l'Europe. En Belgique, on observe encore une très forte dépendance des jeunes à l'égard de leurs parents et de la cellule familiale. En moyenne, les jeunes femmes belges quittent le domicile familial à 23,8 ans et les jeunes hommes, à 25,8 ans.

Par ailleurs, un sondage réalisé par RAND Europe souligne également la dépendance financière des jeunes Belges. Alors que l'étudiant européen moyen travaille ou contracte un emprunt pour payer ses études, dans notre pays, huit étudiants sur dix les font financer en grande partie par leurs parents. Leur forte dépendance à l'égard de leurs parents constitue une des principales causes de cette situation. Chez nous, ce type de dépendance est considéré comme une évidence et non comme une obligation familiale<sup>12</sup>.

Ces constats se confirment également d'un point de vue sociologique. De nos jours, tout semble possible, surtout pour les jeunes, ce qui donne parfois lieu à des malentendus sur les relations familiales. Jamais, les jeunes n'ont pu faire tant de choix, si tôt. Or, à l'âge adulte, opérer des choix seul s'avère beaucoup plus compliqué, qu'ils portent sur une relation stable, une maison ou un enfant. On entend dire, d'une part, que les jeunes sont plus vite adultes et de l'autre, que les jeunes refusent de devenir adultes. Les sociologues<sup>13</sup> affirment par conséquent qu'aujourd'hui, le passage à l'âge adulte prend plus de temps. Les jeunes gens font bien les choix inhérents à la vie adulte mais au lieu de s'y atteler vers l'âge de vingt ans, ils attendent la trentaine.

Outre le moment où les victimes se détachent de l'environnement qui était le leur durant l'enfance, la manière dont elles surmontent l'abus sexuel constitue un autre aspect spécifique à la problématique dont il convient de tenir compte dans l'évaluation du délai de prescription. La plupart du temps, il faut plusieurs années

van ze psychologisch en financieel afhankelijk zijn. Maar nieuwe, maatschappelijke evoluties geven aan dat de meerderjarigheid helemaal niet meer het startsein is voor een onafhankelijk leven.

Uit een recente, Europese studie<sup>11</sup> naar veranderende sociale patronen bij jongeren, blijkt dat de leeftijd waarop jongeren het nest uitvliegen cultureel bepaald is en dat je binnen Europa dan ook heel veel verschillen ziet. In België blijkt er nog een zeer grote afhankelijkheid ten opzichte van het ouderlijke huis(houden). De gemiddelde leeftijd waarop de Belgische jonge vrouwen het huis verlaten is 23,8 jaar, jonge mannen zijn gemiddeld 25, 8 jaar.

Een onderzoek van RAND Europe wijst dan weer op de financiële afhankelijkheid van de Belgische jongeren. Terwijl de gemiddelde Europese student werkt of een lening aangaat om de studie te bekostigen, laten acht op tien studenten hier, hun studie grotendeels bekostigen door hun ouders. Eén van de belangrijkste oorzaken hiervan is de grote ouderafhankelijkheid. Ouderafhankelijkheid wordt bij ons als evident beschouwd, niet als een familiale verplichting<sup>12</sup>.

Ook sociologisch worden deze vaststellingen bevestigd. Tegenwoordig lijkt alles mogelijk, zeker voor jonge mensen en dat leidt wel eens tot misverstanden over interfamiliale relaties. Jongeren hebben nog nooit zoveel, zo vroeg mogen kiezen maar eens volwassen blijkt alleen kiezen veel moeilijker; voor een vaste relatie, een huis of een kind. Aan de ene kant hoor je dat jongeren vroeger volwassen zijn, aan de andere kant dat ze maar niet volwassen willen worden. Sociologen<sup>13</sup> stellen dan ook dat volwassen worden vandaag langer duurt. Jonge mensen maken uiteindelijk de keuzes wel die bij een volwassen leven horen, alleen doen ze dat niet rond hun twintigste, maar rond hun dertigste.

Naast het losscheuren van de omgeving uit de kindertijd, is de manier van verwerken van het seksueel misbruik ook een element, specifiek aan de problematiek, dat in rekening moet worden gebracht bij het evalueren van de verjaringstermijn. Het duurt meestal ettelijke jaren vooraleer een slachtoffer een dergelijke

<sup>11</sup> «Diverse Europe: Mapping patterns of social change across the EU», M. Iacovou, University Essex, [http://www.esrc.ac.uk/esrccontent/downloaddocs/diverse\\_europe.pdf](http://www.esrc.ac.uk/esrccontent/downloaddocs/diverse_europe.pdf)

<sup>12</sup> «Vlaamse student teert meest op ouders», *De Morgen*, 14 september 2004

<sup>13</sup> C. Brinkgreve, sociologue, in *De Morgen*, 20 mars 2004, à propos du livre «Vroeg mondig, laat volwassen», Uitgeverij Augustus, 205; H. Meulemans, professeur UIA et Filip Slosse, psychologue, étude au sujet des relations familiales des Belges, *De Morgen*, 26 octobre 2002;

<sup>11</sup> «Diverse Europe: Mapping patterns of social change across the EU», M. Iacovou, University Essex, [http://www.esrc.ac.uk/esrccontent/downloaddocs/diverse\\_europe.pdf](http://www.esrc.ac.uk/esrccontent/downloaddocs/diverse_europe.pdf)

<sup>12</sup> «Vlaamse student teert meest op ouders», *De Morgen*, 14 september 2004

<sup>13</sup> Sociologe C. Brinkgreve, *De Morgen*, 20 maart 2004, naar aanleiding van boek «Vroeg mondig, laat volwassen», Uitgeverij Augustus, 205; H. Meulemans, professor UIA en Filip Slosse, psycholoog, studie over familierelaties van Belgen, *De Morgen*, 26 oktober 2002

pour qu'une victime surmonte ce type d'expérience et trouve le courage d'en parler. Il faudra attendre de très longues années avant que les victimes soient capables de révéler, d'abord à leurs proches puis à la Justice, la douleur, la honte, le sentiment de culpabilité éventuel et la souffrance qu'elles ont éprouvés à la suite des actes odieux subis durant leur jeunesse. Il se peut même que des expériences traumatisantes, tel un abus sexuel subi durant l'enfance, commandent le cerveau alors que la victime n'en a que peu de souvenirs. On a constaté, chez des enfants en thérapie, que les détails des abus ne refaisaient surface qu'après une longue période, au fur à mesure qu'ils se libéraient de leur angoisse<sup>14</sup>. Il s'avère également que les enfants abusés sexuellement subissent un «lavage de cerveau» afin de dissimuler autant que possible leur traumatisme<sup>15</sup>. Nous parlons alors d'enfants qui ont eu «la chance» d'être aidés précocement. La chance de guérison après de tels traumatismes dépend de l'âge auquel la victime a bénéficié d'aide. Plus vite un enfant est sorti d'un environnement potentiellement destructeur, plus ses chances de guérison sont élevées<sup>16</sup>. Il n'est par conséquent pas anormal que des adultes qui, lorsqu'ils étaient jeunes, ont dû endurer en silence des violences sexuelles sans que d'autres personnes leur viennent en aide, en refoulent les souvenirs à l'âge adulte.

Lors d'un processus de métabolisation psychique, deux sortes d'effets interagissent: le revécu du traumatisme et l'effet boomerang des stratégies de survie. Le revécu est souvent provoqué par différents facteurs déclencheurs inconsciemment associés à certaines images refoulées. On constate que le fait de devenir soi-même parent agit souvent comme facteur déclencheur<sup>17</sup>. La victime prend conscience des événements traumatisants qu'elle a vécus par le passé. Il arrive dès lors souvent que la métabolisation psychique ne se produise que lorsque la victime devient elle-même père ou mère. Un jeune père, par exemple, qui a été lui-même abusé sexuellement par son père, se demandera s'il abusera de son propre enfant. Les victimes peuvent également être saisies par l'angoisse (un élément de métabolisation psychique) que leur abuseur, au sein de la famille, le grand-père, par exemple, abuse également de leur fils ou leur fille. Fort du constat précité que les

ervaring heeft verwerkt en de moed heeft gevonden om erover te spreken. Pas na heel lange tijd zijn zij in staat eerst aan naasten later aan het gerecht, het verdriet, de schaamte, het eventuele schuldgevoel en het lijden te onthullen waarmee ze werden geconfronteerd als gevolg van een afschuwelijke periode uit hun jeugd. Het is zelfs mogelijk dat traumatische ervaringen, zoals seksueel misbruik in de kindertijd, je hersenen sturen, maar dat men er zich weinig van herinnert. Bij kinderen in therapie wordt vastgesteld dat pas na lange tijd details van het misbruik naar boven komen omdat ze zich stil-aan van hun angst losmaken<sup>14</sup>. Ook blijken kinderen die seksueel mishandeld worden, 'geheersenspoeld' om het zo goed mogelijk te verbergen<sup>15</sup>. We hebben het dan over kinderen die het 'geluk' hebben gekend op jonge leeftijd te worden geholpen. De eventuele kans op genezing van zulke trauma's is afhankelijk van de leeftijd op het moment van de hulpverlening. Hoe vroeger je een kind uit een potentieel beschadigende omgeving haalt, hoe groter de kans op genezing<sup>16</sup>. Het is dan ook niet abnormaal dat volwassenen die seksueel geweld in hun jeugd in stilte hebben moeten dragen zonder hulp van anderen, de herinneringen in hun volwassen leven verdringen.

Bij een verwerkingsproces spreekt men van twee soorten gevolgen die met elkaar interageren; de herbeleving van het trauma en het boemerangeffect van de overlevingsstrategieën. De herbeleving wordt vaak uitgelokt door verschillende triggers die onbewust worden geassocieerd met bepaalde verdrongen beelden. Het krijgen van eigen kinderen wordt vaak vastgesteld als een trigger<sup>17</sup>. Men wordt zich bewust van de traumatische gebeurtenissen uit het verleden. Het gebeurt dan ook vaak dat de verwerking pas plaatsheeft wanneer de slachtoffers zelf moeder of vader worden. Een jonge vader bijvoorbeeld die zelf slachtoffer was van het misbruik van zijn vader, zal zich afvragen of hij zijn eigen kind zal misbruiken. Ook kan de angst (element van verwerking) toeslaan dat hun misbruiker binnen de familie, ook hun zoon of dochter zal misbruiken, bijvoorbeeld de grootvader. Verwijzend naar de eerder aangehaalde vaststelling dat jonge adolescenten steeds later

<sup>14</sup> B. Perry, «Hard maar kwetsbaar is het kind», KNACK, 15 décembre 2004

<sup>15</sup> J. Marchand, «Elk jaar sterven tientallen kinderen door mishandeling», Het Nieuwsblad, 5 février 2004

<sup>16</sup> B. Perry, «Hard maar kwetsbaar is het kind», KNACK, 15 décembre 2004

<sup>17</sup> «Seksueel misbruik van kinderen binnen het gezin», M. Vandenbossche, Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen, 1999, 65; Beweging voor een Betere Wereld, «Dossier verlenging verjaringstermijn».

<sup>14</sup> B. Perry, «Hard maar kwetsbaar is het kind», KNACK, 15 december 2004

<sup>15</sup> J. Marchand, 'Elk jaren sterven tientallen kinderen door mishandeling', Het Nieuwblad, 5 februari 2004

<sup>16</sup> B. Perry, «Hard maar kwetsbaar is het kind», KNACK, 15 december 2004

<sup>17</sup> «Seksueel misbruik van kinderen binnen het gezin», M. Vandenbossche, Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen, 1999, 65; Sarah vzw, Beweging voor een Betere Wereld, «Dossier verlenging verjaringstermijnen».

jeunes adolescents commencent à vivre leur propre vie de plus en plus tard et sachant, de surcroît que l'âge moyen auquel les femmes ont leur premier enfant est passé, de 1978 à 1998, de vingt-six ans et demi à vingt-huit ans et demi<sup>18</sup>, on ne peut que remettre en question le délai de prescription actuel. Les arguments sont les mêmes que ceux que l'on a invoqués il y a dix ans pour faire courir le délai de prescription à partir de la majorité de la victime, mais les évolutions sociales nous commandent, sur la base de ces arguments, d'aller plus loin.

Le fait de ne pas être entendu et de ne pas pouvoir assimiler le traumatisme subi peut être lourd de conséquences. Une victime de violences sexuelles se retrouve dans une situation de dépendance totale et elle a le sentiment de n'avoir aucune prise sur sa vie. Chez les garçons, cela peut se traduire plus tard par un comportement agressif (*acting out*)<sup>19</sup>. L'agression est une manière, pour la victime, de maîtriser à nouveau les événements. Elle apparaît surtout chez les garçons qui se sentent abandonnés à leur sort, par exemple, parce qu'ils ne sont pas entendus ou pris au sérieux. Parfois, l'agression est si forte que le besoin de réparation et de vengeance par rapport à l'injustice commise, y compris envers d'autres, devient irrésistible. Les thérapeutes parlent de fantasmes de meurtre, de forte colère et de tristesse profonde, parfois, la victime rend sa propre justice<sup>20</sup>. Dans la pratique psychiatrique et psychothérapeutique, on constate également que les victimes d'abus sexuels ont beaucoup de mal à se rétablir. Le pourcentage de suicide chez ces patients est très élevé, et beaucoup plus élevé que ce qu'indiquent les chiffres disponibles à cet égard, parce que, dans toutes sortes de «syndromes psychiatriques» l'inceste ou les autres problèmes d'abus sous-jacents ne sont pas toujours identifiés ou reconnus.

Les opposants à l'allongement du délai de prescription des abus sexuels invoquent fréquemment la difficulté de fournir la preuve de l'abus. La Justice exige une preuve absolue de la culpabilité, alors que 15% à peine des victimes présentent des lésions manifestes, susceptibles de faire l'objet d'un constat objectif<sup>21</sup>. La pratique judiciaire montre que 90% des dossiers d'abus sexuels sont classés sans suite<sup>22</sup>.

aan een eigen leven beginnen en daarbij wetend dat de gemiddelde leeftijd van vrouwen om hun eerste kind te krijgen tussen 1978 en 1998 gestegen is van 26,5 tot 28,5 jaar<sup>18</sup>, kan men niet anders dan de verjaringstermijn zoals ze nu is, in vraag stellen. Dezelfde argumenten van 10 jaar geleden bij het vaststellen van de meerderjarigheid als startsein van de verjaringstermijn gelden opnieuw, maar de maatschappelijke evoluties verplichten, op basis van die argumenten, een stap verder te zetten.

Het niet gehoord worden en het niet kunnen verwerken kan ook zeer vergaande gevolgen hebben. Een slachtoffer van seksueel geweld komt in een situatie terecht van volledige afhankelijkheid en heeft het gevoel geen vat te hebben op zijn leven. Bij jongens kan zich dat later uiten in agressief gedrag (*acting out*)<sup>19</sup>. Die agressie is voor het slachtoffer een manier om opnieuw greep op de zaken te krijgen. Vooral bij jongens die zich in de steek gelaten voelen, bijvoorbeeld omdat ze niet gehoord worden of niet serieus worden genomen, kan agressie de kop opsteken. Soms wordt die agressie zo groot dat de drang om het onrecht, ook aangedaan aan anderen, te herstellen en wraak te nemen, onweerstaanbaar wordt. Hulpverleners spreken over moordfantasieën, veel woede en verdriet, soms neemt men het recht in eigen handen<sup>20</sup>. Ook in de psychiatrie en psychotherapeutische praktijk stelt men vast dat slachtoffers van seksueel misbruik zeer moeilijk herstellen. Het zelfmoordpercentage bij deze patiënten ligt zeer hoog en veel hoger dan de cijfers die hierover voorhanden zijn, omdat bij allerlei «psychiatrische ziektebeelden» niet altijd de onderliggende incest of andere misbruikproblematiek herkend of erkend wordt.

Een veel aangehaald argument tegen de verlenging van de verjaringstermijn bij seksueel misbruik, is de moeilijke bewijslast betreffende deze problematiek. Justitie eist een absoluut bewijs van schuld terwijl amper 15% van de slachtoffers duidelijke, objectief vast te stellen letsels hebben<sup>21</sup>. De juridische praktijk geeft aan dat 90% van de dossiers over seksueel misbruik worden geseponeerd<sup>22</sup>.

<sup>18</sup> «Onderzoek over uitstel van ouderschap in Vlaanderen en enkele Europese landen», 14 octobre 2002, [www.cbgs.be](http://www.cbgs.be)

<sup>19</sup> P. Van den Bossche, directeur du centre de confiance pour enfants maltraités de Flandre orientale, dans *De Standaard*, 16 décembre 2004.

<sup>20</sup> J. Marchand, E. Schoentjes et B. Vansant, «Experts: moordplannen worden zelden uitgevoerd», *Het Laatste Nieuws*, 17 avril 2004.

<sup>21</sup> P. Adriaenssens, in *Het Laatste Nieuws*, 14 août 2001

<sup>22</sup> Chiffres de l'asbl Sarah, Beweging voor een Betere Wereld, <http://users.belgacom.net/sarahvzw/>

<sup>18</sup> «Onderzoek over uitstel van ouderschap in Vlaanderen en enkele Europese landen», 14 oktober 2002, [www.cbgs.be](http://www.cbgs.be)

<sup>19</sup> P. Van den Bossche, directeur van het vertrouwenscentrum kindermisbruik voor Oost-Vlaanderen, in *De Standaard*, 16 december 2004.

<sup>20</sup> J. Marchand, E. Schoentjes en B. Vansant, «Experts: moordplannen worden zelden uitgevoerd», *Het Laatste Nieuws*, 17 april 2004

<sup>21</sup> P. Adriaenssens, in *Het Laatste Nieuws*, 14 augustus 2001

<sup>22</sup> Cijfers van Sarah vzw, Beweging voor een Betere Wereld, <http://users.belgacom.net/sarahvzw/>

Mais cet argument ne résiste pas à l'examen. Tout d'abord, les victimes d'abus sexuels n'ont que faire de ce discours. Ce n'est pas parce que certaines infractions sont difficiles à prouver qu'elles doivent rester impunies. L'abus constitue une infraction pénale. La victime a donc le droit de porter l'affaire devant le juge, même si la preuve est difficile à apporter – ce qui est du reste toujours le cas, quelle que soit la durée du délai de prescription. Ainsi, l'administration de la preuve pose également des problèmes à l'heure actuelle, le délai étant de 10 ans, eu égard à la nature des faits. Les abus sexuels sont par définition commis à l'abri des regards indiscrets, à huis clos, dans le secret, et le constat des preuves physiques doit avoir lieu dans les jours suivant les faits.

Les opposants à l'allongement du délai de prescription invoquent également le nombre considérable de fausses accusations d'abus, émises notamment dans le cadre de disputes ou de divorces. Il s'agit d'un argument fantaisiste qui n'est nullement corroboré par les chiffres existants. La pratique des centres de médecins confidents confirme que les fausses accusations de maltraitance d'enfants représentent un pourcentage négligeable des cas rapportés<sup>23</sup>.

Le dernier argument – qui est aussi le plus important – se fonde sur les récits des victimes elles-mêmes, dont certains ont été relayés par l'asbl Sarah (qui lutte pour l'allongement du délai de prescription). Ces récits révèlent l'immense douleur des victimes de ces faits abominables, qui ont souvent eu besoin de nombreuses années avant d'être capables d'exprimer leur souffrance. Nombreux sont ceux qui se réclament de ces mêmes victimes pour rejeter la présente proposition, en évoquant la nécessité de protéger la victime contre la lourdeur de la charge de la preuve et contre la déception provoquée par un classement sans suite ou par un acquittement. Les associations de victimes et les experts issus du secteur de l'aide estiment que les victimes qui se prononcent sur cette problématique ne souhaitent pas ce type de protection. Elles ne peuvent pas accepter l'argument selon lequel un classement sans suite ou un acquittement faute de preuves les affecteraient davantage que la prescription<sup>24</sup>. La présente proposition ne vise nullement l'augmentation du nombre de plaintes ou de peines. L'allongement du délai de prescription des dossiers d'abus sexuels a pour seul objectif de permettre aux victimes de raconter leur histoire,

De moeilijke bewijslast kan niet het nodige gewicht als kritiek bieden. Allereerst heeft een slachtoffer van seksueel misbruik hier geen boodschap aan. Het is niet omdat bepaalde misdrijven moeilijk te bewijzen zijn dat ze ongestraft moeten blijven. Het misbruik wordt strafbaar gesteld, dus heeft een slachtoffer recht op een juridische behandeling, moeilijk te bewijzen of niet. Daarbij is het bewijs van deze misdrijven altijd moeilijk, ongeacht de lengte van de verjaringstermijn. Ook bij de huidige termijn van 10 jaar bestaan bewijsproblemen, gezien de aard van de feiten. Seksueel misbruik gebeurt nu eenmaal niet voor de ogen van iedereen, maar achter gesloten deuren in het geheim, en de fysieke bewijzen zijn enkel binnen enkele dagen na het misbruik vaststelbaar.

Een bijkomend argument dat door tegenstanders van de verlengde verjaringstermijn aangehaald wordt, is dat valse beschuldigingen van misbruik, vb. bij ruzies of echtscheidingen, legio zijn. Dit is een loze bewering die niet gestaafd wordt door de gekende cijfers. De praktijk van de vertrouwenscentra bevestigt dat slechts een verwaarloosbaar percentage van de meldingen betrekking heeft op vermeende gevallen van kindermishandeling<sup>23</sup>.

Het laatste en belangrijkste argument zijn de verhalen van de slachtoffers zelf, persoonlijk of aangebracht door Sarah vzw (vereniging die ijvert voor de verlenging van de verjaringstermijn). Verhalen waaruit het enorme leed naar voren kwam waarmee de slachtoffers van soortgelijke verschrikkelijke feiten werden geconfronteerd en dat ze vaak pas na verloop van vele jaren bij machte zijn te verwoorden. Veel tegenstanders van dit voorstel argumenteren in naam van diezelfde slachtoffers. De zware bewijslast, de ontgoocheling na een sepot of vrijspraak, zijn elementen waar tegen een slachtoffer, volgens deze tegenstander, moet beschermd worden. De verenigingen van slachtoffers en experts uit de hulpverlening stellen dat de slachtoffers die zich uitspreken over deze problematiek helemaal niet willen beschermd worden op die manier. Beweren dat een seponering of vrijspraak door een gebrek aan bewijzen, nog een grotere klap teweeg brengt dan verjaring, komt bij de slachtoffers van dit soort misbruik zwaar aan<sup>24</sup>. Dit voorstel beoogt ook helemaal niet an sich meer klachten of bestraffingen. Met de verlenging van de verjaringstermijn betreffende seksueel misbruik, willen we enkel de slachtoffers de kans geven om met hun

<sup>23</sup> Rapport annuel 2002, «*Kindermishandeling in Vlaanderen, cliëntenregistratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling*», Kind en Gezin

<sup>24</sup> B. Vansant, «*Dubbele moord was wraak voor seksueel misbruik*», Het Belang van Limburg, 16 décembre 2004; asbl Sarah, *Beweging voor een Betere Wereld*, «*Dossier verlenging verjarings-termijnen*»; C. Hutsebaut

<sup>23</sup> Jaarverslag 2002, «*Kindermishandeling in Vlaanderen, cliëntenregistratie bij de vertrouwenscentra kindermishandeling*», Kind en Gezin

<sup>24</sup> B. Vansant, «*Dubbele moord was wraak voor seksueel misbruik*», Het Belang van Limburg, 16 december 2004; Sarah vzw, *Beweging voor een Betere Wereld*, «*Dossier verlenging verjarings-termijnen*»; C. Hutsebaut



après avoir assimilé l'événement. Certaines victimes ne sont pas prêtes à déposer plainte dans le délai prévu par la législation actuelle. Il est important qu'elles sachent qu'elles ont la possibilité de porter plainte. Même si les victimes ne souhaitent pas toujours intenter une procédure judiciaire, le fait que la prescription exclue théoriquement l'introduction d'une action les amène à penser que la loi protège l'auteur et qu'il n'existe pas d'équilibre objectif entre l'auteur et la victime. Le mécanisme de la prescription confirme ce qu'on leur a inculqué étant enfants: des choses terribles se produiraient si elles se mettaient à parler. Les victimes demandent que l'auteur reconnaisse les faits et leur rende des comptes. De simples excuses de la part de l'auteur, même sans procédure judiciaire, constitueraient déjà une aide. Elles veulent que leur propre innocence soit reconnue et que la politique donne comme signal que les auteurs de tels délits ne peuvent échapper à leur peine.

#### 4. Les délais de prescription dans quelques pays limitrophes

Aux Pays-Bas, la réglementation relative à la prescription de délits de mœurs commis à l'encontre de mineurs d'âge a été modifiée, il y a quelques années, en vue d'assurer la protection des jeunes victimes. Par dérogation à la règle générale selon laquelle le délai de prescription prend cours le lendemain du jour où le fait punissable a été commis, le délai prend cours, dans le cas des délits de mœurs, au moment où la victime atteint l'âge de dix-huit ans (article 71, 3°, *Wetboek van Strafrecht*). Fondée sur des recherches scientifiques, cette modification de loi vise à accorder à la jeune victime davantage de temps pour métaboliser le traumatisme qu'elle a subi au cours de sa jeunesse et lui offrir l'occasion de s'extérioriser à un âge plus avancé<sup>25</sup>. La durée des délais est demeurée inchangée à cette époque.

La durée du délai de prescription est liée à la gravité du fait punissable. Elle s'élève à douze ans pour les faits pouvant entraîner un emprisonnement de plus de trois ans, à quinze ans pour les faits pouvant entraîner un emprisonnement de plus de dix ans et à dix-huit ans pour les faits pouvant entraîner un emprisonnement à perpétuité<sup>26</sup>. Cela signifie que la plupart des délits de mœurs se prescrivent par douze ans et que les délits de mœurs les plus graves se prescrivent par quinze ans. Il convient certes de préciser que le ministère de la Justice a annoncé son intention d'allonger, d'une ma-

verhaal naar buiten te komen, na hun verwerkingsproces. Een aantal slachtoffers zijn niet klaar om klacht neer te leggen binnen de termijn die vandaag geldt. Het is belangrijk dat men weet dat men een klacht kan neerleggen. Ook al wensen de slachtoffers niet altijd een gerechtelijke procedure op te starten, het feit dat door de verjaring elke vordering theoretisch uitgesloten is, geeft hen het gevoel dat de wet achter de dader staat en niet objectief in evenwicht is tegenover dader en slachtoffer. De verjaring bevestigt wat zij als kind kregen ingeprent, namelijk als men sprak zouden verschrikkelijke dingen gebeuren. De slachtoffers vragen dat de dader de feiten bekent en ervoor verantwoording wil afleggen. Eén gewone sorry van de dader, zelfs zonder rechtszaak, zou al een hulp zijn. De slachtoffers willen erkenning voor hun eigen onschuld en verwachten van het beleid een signaal dat daders van zulke misdrijven hun bestraffing niet kunnen ontlopen.

#### 4. De verjaringstermijn in enkele buurlanden

In Nederland is de regeling van de verjaring van zedendelicten, gepleegd tegen minderjarigen, een aantal jaren geleden, met het oog op de bescherming van jeugdige slachtoffers, gewijzigd. In afwijking van de hoofdregel dat de verjaringstermijn ingaat daags na het plegen van het strafbaar feit gaat de termijn voor deze zedendelicten lopen vanaf het moment waarop het slachtoffer 18 jaar is geworden (art. 71, 3° Wetboek van Strafrecht). Deze wetswijziging is gegrond op wetenschappelijk onderzoek en beoogt het jeugdige slachtoffer meer tijd te geven om zijn of haar jeugdtrauma te verwerken en gelegenheid te bieden pas op latere leeftijd met het feit naar buiten te komen<sup>25</sup>. De duur van de termijnen is toen ongewijzigd gebleven.

De duur van de verjaringstermijn is gekoppeld aan de ernst van het strafbaar feit. Hij bedraagt 12 jaar voor feiten waarop een gevangenisstraf van meer dan drie jaar is gesteld, 15 jaar voor feiten waarop een gevangenisstraf van meer dan 10 jaar is gesteld en 18 jaar voor feiten waarop een levenslange gevangenisstraf is gesteld<sup>26</sup>. Dit betekent dat voor de meeste zedendelicten een termijn van 12 jaar geldt en voor de zwaarste zedendelicten een termijn van 15 jaar. Daarbij komt wel dat het ministerie van Justitie het voornemen heeft bekend gemaakt om de verjaringstermijnen voor de meest ern-

<sup>25</sup> Loi du 7 juillet 1994 (Stb. 1994, 529), Kamerstukken 22889.

<sup>26</sup> Article 70 *Wetboek van Strafrecht*.

<sup>25</sup> Wet van 7 juli 1994 (Stb. 1994, 529), Kamerstukken 22889

<sup>26</sup> Art. 70 *Wetboek van Strafrecht*

nière générale, les délais de prescription pour les délits les plus graves. Un délai de vingt ans ou de trente ans paraît approprié pour les délits pouvant entraîner une peine d'emprisonnement de plus de dix ans.<sup>27</sup>

En France aussi, le délai de prescription est fonction de la gravité du fait. Les crimes se prescrivent par dix ans, les délits, par trois ans et les infractions, par un an. À l'inverse de ce qui s'applique chez nous, pour autant qu'elles soient engagées à temps, les poursuites peuvent être menées jusqu'au jugement définitif. La France ne connaît pas le régime appliqué en Belgique, en vertu duquel la prescription ne peut être interrompue que pendant une période limitée. Étant donné que toute interruption fait courir le délai de prescription initial, en pratique, une action peut être rendue imprescriptible<sup>28</sup>. Le Luxembourg connaît une réglementation similaire, alors que le Royaume-Uni ignore même la prescription en tant que telle, en particulier dans le cas d'infractions graves<sup>29</sup>.

stige delicten in algemene zin te verlengen. Een verjaringstermijn van 20 jaar resp. 30 jaar komt passend voor, voor misdrijven waarop een gevangenisstraf van meer dan 10 jaar is gesteld<sup>27</sup>.

Ook in Frankrijk is de duur van de verjaringstermijn afhankelijk van de ernst van het feit. De termijnen zijn vastgesteld op 10 jaar voor misdaden, 3 jaar voor wanbedrijven en 1 jaar voor overtredingen. Anders dan bij ons kan de vervolging als ze tijdig is aangevat worden voortgezet totdat er een eindvonnis is. De regeling zoals in België, namelijk dat de stuiting van de verjaring enkel gedurende een beperkte periode kan plaats vinden, is in Frankrijk onbekend. Doordat elke stuiting de oorspronkelijke verjaringstermijn doet lopen, is het dus mogelijk de vordering in concreto onverjaarbaar te maken<sup>28</sup>. In Luxemburg is de regeling gelijkaardig en in het Verenigd Koninkrijk is de verjaring zelfs als dusdanig onbekend, zeker als het om ernstig misdrijven gaat<sup>29</sup>.

Annelies STORMS (sp.a-spirit)  
Hilde CLAES (sp.a-spirit)

<sup>27</sup> Seksueel Kindermisbruik, [www.ministerievanjustitie.nl](http://www.ministerievanjustitie.nl), lettre du 5 novembre 2001, ministère néerlandais de la Justice

<sup>28</sup> C. Van den Wyngaert, «*Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht*», Maklu, Anvers, 2003, 693.

<sup>29</sup> C. Van den Wyngaert et al., «*Criminal procedure systems in the European Community*», Butterworths, Londres, 1993, 103, 135 et 277.

<sup>27</sup> Seksueel Kindermisbruik, [www.ministerievanjustitie.nl](http://www.ministerievanjustitie.nl), brief van 5 november 2001, minister van Justitie

<sup>28</sup> C. Van den Wyngaert, «*Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht*», Maklu, Antwerpen, 2003, 693

<sup>29</sup> C. Van den Wyngaert et al., «*Criminal procedure systems in the European Community*», Butterworths, London, 1993, 103, 135 en 277



## PROPOSITION DE LOI

## Article premier

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

## Art. 2

À l'article 21*bis* du titre préliminaire du Code de procédure pénale, inséré par la loi du 13 avril 1995 et modifié par la loi du 28 novembre 2000, sont apportées les modifications suivantes:

A) à l'alinéa 1<sup>er</sup>, les mots «du Code pénal, le délai de prescription de l'action publique ne commence» sont remplacés par les mots «du Code pénal, le délai de prescription de l'action publique est de trente ans et ne commence»;

B) à l'alinéa 2, les mots «pour un crime» sont remplacés par les mots «à l'alinéa précédent».

23 mars 2005

## WETSVOORSTEL

## Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

## Art. 2

Art. 21*bis* van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering, ingevoegd bij de wet van 13 april 1995 en gewijzigd bij de wet van 28 november 2000 wordt gewijzigd als volgt:

A) in het eerste lid worden de woorden «van het Strafwetboek, begint de verjaringstermijn van de strafvordering» vervangen door de woorden «van het Strafwetboek, is de verjaringstermijn van de strafvordering 30 jaar en begint die termijn»;

B) in het tweede lid worden de woorden «voor een misdaad» vervangen door de woorden «in het vorige lid».

23 maart 2005

Annelies STORMS (sp.a-spirit)  
Hilde CLAES (sp.a-spirit)

## TEXTE DE BASE

17 avril 1878

**Loi contenant le Titre préliminaire du code de procédure pénale**Art. 21*bis*

Dans les cas visés aux articles 372 à 377, 379, 380 et 409 du Code pénal, le délai de prescription de l'action publique ne commence à courir qu'à partir du jour où la victime atteint l'âge de dix-huit ans.

En cas de correctionnalisation d'un crime visé à l'alinéa précédent, le délai de prescription de l'action publique reste celui qui est prévu pour un crime.

## TEXTE DE BASE ADAPTE A LA PROPOSITION

17 avril 1878

**Loi contenant le Titre préliminaire du code de procédure pénale**Art. 21*bis*

Dans les cas visés aux articles 372 à 377, 379, 380 et 409 **du Code pénal, le délai de prescription de l'action publique est de trente ans et ne commence<sup>1</sup>** à courir qu'à partir du jour où la victime atteint l'âge de dix-huit ans.

En cas de correctionnalisation d'un crime visé à l'alinéa précédent, le délai de prescription de l'action publique reste celui qui est prévu **à l'alinéa précédent<sup>2</sup>**

<sup>1</sup> Art. 2, A: remplacement.

<sup>2</sup> Art. 2, B: remplacement.

## BASISTEKST

---

17 april 1878**Wet houdende de voorafgaande Titel van het wetboek van strafvordering***Art. 21bis*

In de gevallen bedoeld in de artikelen 372 tot 377, 379, 380 en 409 van het Strafwetboek, begint de verjaringstermijn van de strafvordering pas te lopen vanaf de dag waarop het slachtoffer de leeftijd van achttien jaar bereikt.

In geval van correctionalisering van een misdaad bedoeld in het vorige lid, blijft de verjaringstermijn van de strafvordering, die welke is bepaald voor een misdaad.

## BASISTEKST AANGEPAST AAN HET VOORSTEL

---

17 april 1878**Wet houdende de voorafgaande Titel van het wetboek van strafvordering***Art. 21bis*

In de gevallen bedoeld in de artikelen 372 tot 377, 379, 380 en 409 **van het Strafwetboek, is de verjaringstermijn van de strafvordering 30 jaar en begint die termijn**<sup>1</sup> pas te lopen vanaf de dag waarop het slachtoffer de leeftijd van achttien jaar bereikt.

In geval van correctionalisering van een misdaad bedoeld in het vorige lid, blijft de verjaringstermijn van de strafvordering, die welke is bepaald **in het vorige lid**<sup>2</sup>.

---

<sup>1</sup> Art. 2, A: vervanging.<sup>2</sup> Art. 2, B: vervanging.